

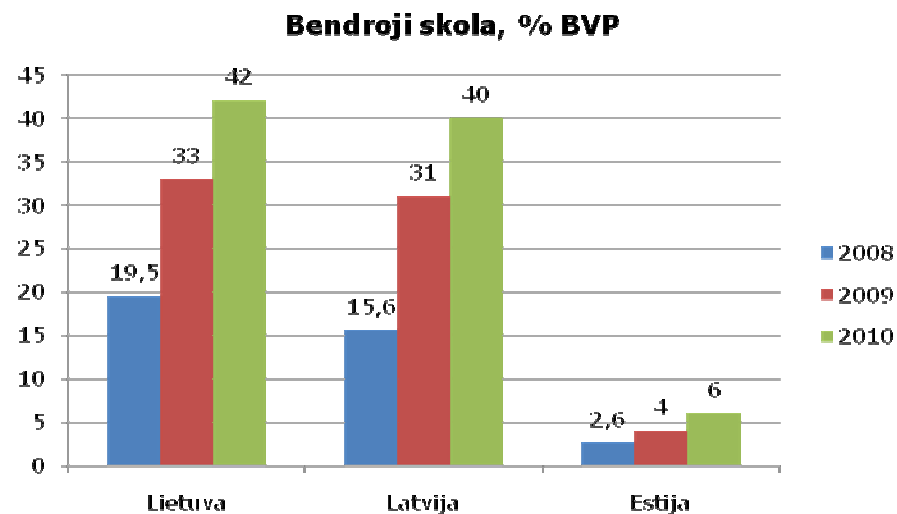
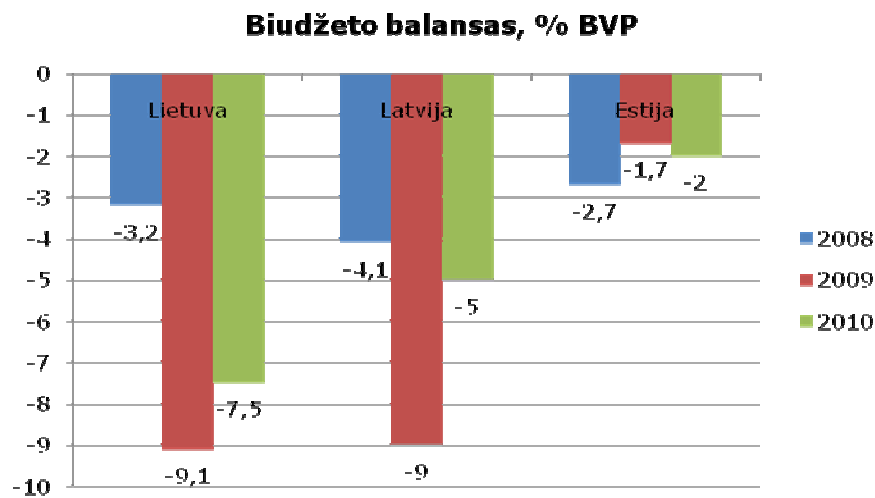
***BIUDŽETAS 2011:
KONSOLIDAVIMO KRYPTYS***

G. Rainys, Viceprezidentas - LPK generalinis direktorius

LPK VIEŠŪJŲ FINANSŲ PADĖTIS (1)

- ❑ PIGS – Portugalija, Italija, Graikija, Ispanija
- ❑ Airija
- ❑ Vengrija
- ❑ Islandija
- ❑ ES didžiausios valstybės – JK, Vokietija, ...
- ❑ Estija – galima susitvarkyti
- ❑ **Alternatyvų viešųjų finansų konsolidavimui šiandien nėra**

LPK VIEŠŪJŲ FINANSŲ PADĖTIS (2)

Šaltinis: Eurostat, nacionaliniai centriniai bankai

□ Lietuva:

- Fiskalinis deficitas, tikėtina, bus didžiausias tarp Baltijos šalių;
- Brangus jo finansavimas → sunki skolos našta ateityje;
- Didžiausias Baltijos šalyse biudžeto deficitas ir sparčiai auganti šalies skola, savo ruožtu, reikalauja tolesnio viešųjų finansų konsolidavimo, mažins fiskalinio manevro laivę ūkiui atsigaunant.

LPK VIEŠŪJŲ FINANSŲ PADĖTIS (3)

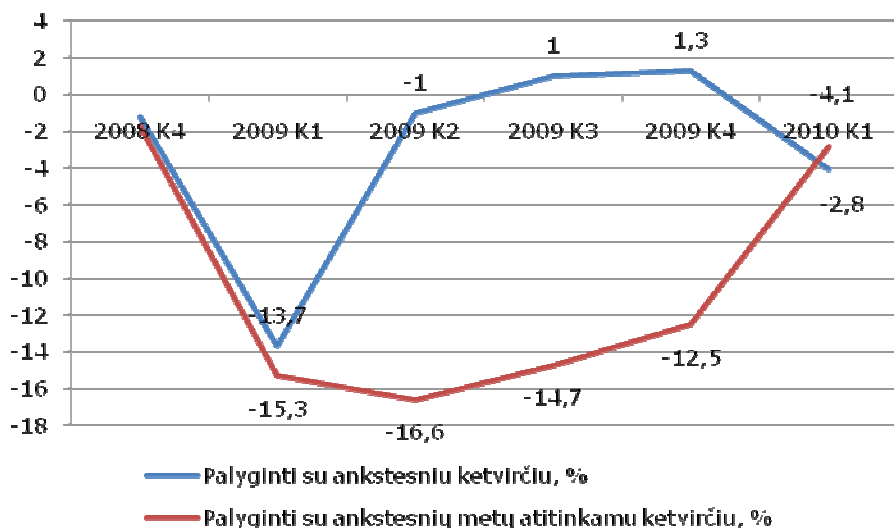
- ❑ Per artimiausius dvejus metus viešųjų finansų deficitą siekiama sumažinti 4,5 mlrd. Lt
- ❑ Netrukus bus parengtas 5-8 žingsnių biudžeto konsolidavimo paketas, kuris apims viešojo sektoriaus pajamų didinimo ir išlaidų mažinimo priemones
- ❑ Preliminari konsolidavimo paketo struktūra:
 - Ekonomikos augimas → 1 mlrd. Lt papildomų pajamų;
 - Šešėlinės ekonomikos mažinimas → 0,5 mlrd. Lt papildomų pajamų;
 - Taupymas, kai kur reikšmingai mažinant, o kai kur tvarkingiau įgyvendinant valstybės funkcijas → 1,8-2 mlrd. Lt papildomų pajamų;
 - Mokesčiai → 0,5-0,8 papildomų mlrd. Lt.

LPK KONSOLIDAVIMO KRYPTYS

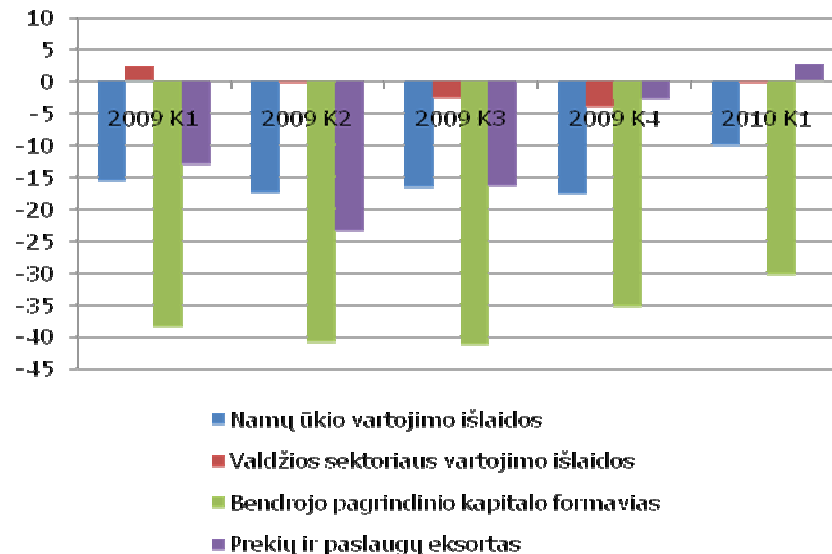
- ❑ 2010 m. taikomų konsolidavimo priemonių tęstinumas (pvz., mokėjimas į privačius pensijų fondus 2% vietoj 5,5%)
- ❑ Struktūrinės reformos, ypač socialinėje, sveikatos, švietimo ir mokslo srityse (didžiausia išlaidų dalis)
- ❑ Taupymas, efektyvesnis valstybės funkcijų įgyvendinimas (1,8 – 2 mlrd. Lt.)
- ❑ Kita: verslo aplinka, PPP (viešojo ir privataus sektorių partnerystė), viešieji pirkimai, privatizavimas, ...
- ❑ Socialinės (bedarbystės) pašalpos: darbo skatinimas
- ❑ Ekonomikos augimo rodikliai: darbo vietų sukūrimas (bedarbystės mažinimas), pirmiausia per investicijų skatinimą
- ❑ Šešėlinės ekonomikos mažinimas
- ❑ Mokesčiai

- **BUSINESSEUROPE** viešųjų finansų tvarumui didinti rekomenduoja plačią strategiją, jungiančią fiskalinių deficitų mažinimo (išėjimo) strategiją ir investicijų bei augimo palaikymo (įėjimo) strategiją:
 - Griežtas fiskalinių taisyklių ir biudžeto procedūrų laikymasis;
 - Viešojo sektoriaus efektyvumo didinimas ir patikimas viešųjų išlaidų mažinimas;
 - Prioritetinių valstybės investicinių projektų vykdymas;
 - Platesnis viešojo ir privataus sektorių partnerystės (PPP) schemų naudojimas;
 - Socialinio draudimo ir sveikatos apsaugos struktūrinių reformų vykdymas;
 - Didesnės gražos iš švietimo ir mokslų sistemos užtikrinimas;
 - Platesnis ir efektyvesnis inovacinės ir MTTP veiklos skatinimas;
 - Ekonomikos augimą palaikanti mokestinė sistema.
- **Baltic Development Forum**

Ketvirtinis BVP pokytis Lietuvoje, %

BVP komponentų pokytis, %

Šaltinis: Statistikos departamentas

- ❑ Palaipsniui atsigaunant užsienio paklausai, metinis ekonomikos nuosmukis pradėjo lėtėti, tačiau tvarių ekonomikos augimo ženklų, ypač vidaus rinkoje, kol kas dar nėra
- ❑ Lietuvos ekonomikai sunkiai sekasi atsispirti nuo dugno - ekonomiką kol kas "tempia" tik eksportas, tačiau dabartinis užsienio paklausos lygis kol kas nesugeba įsukti kitų BVP komponentų (ypač vartojimo ir investicijų) augimo, o tik riboja gilesnę ekonomikos smukimą

LPK SOCIALINIO DRAUDIMO SISTEMA (1)

□ **SODROS reforma - pirmas etapas:**

- Socialinio draudimo pensijos – palaipsniui didinti pensinį amžių iki 65 metų po pusę metų per metus vienodai vyrams ir moterims;
- Valstybinės pensijos – nebeskirti naujų valstybinių pensijų ir optimizuoti esamas;
- Neįgalumas – specialiesiems poreikiams skirtas lėšas pakeisti socialinėmis paslaugomis;
- Motinystė (tėvystė) – nuo 2012 metų keisti pašalpų skyrimo tvarką (tėvams leidžiama pasirinkti mokėjimo trukmę, išsaugant tokią pat bendrą išmokos sumą; pašalpą skirti atsižvelgiant į paskutinius 24 mėn. tėvų finansinius duomenis, kt.);
- Ligos pašalpos – už pirmas 7 dienas moka darbdavys, vėliau – SODRA;
- Nelaimingi atsitikimai darbe ir profesinės ligos – šią draudimo sritį perduoti vykdyti privačioms draudimo bendrovėms, o prievoles draustis ir normatyvus apibrėžti įstatymu;
- Administravimas – SODROS įmokų surinkimą perduoti VMI, duomenų apie apdraustuosius administravimą paliekant SODRAI.

LPK SOCIALINIO DRAUDIMO SISTEMA (2)

□ **SODROS reforma - antras etapas:**

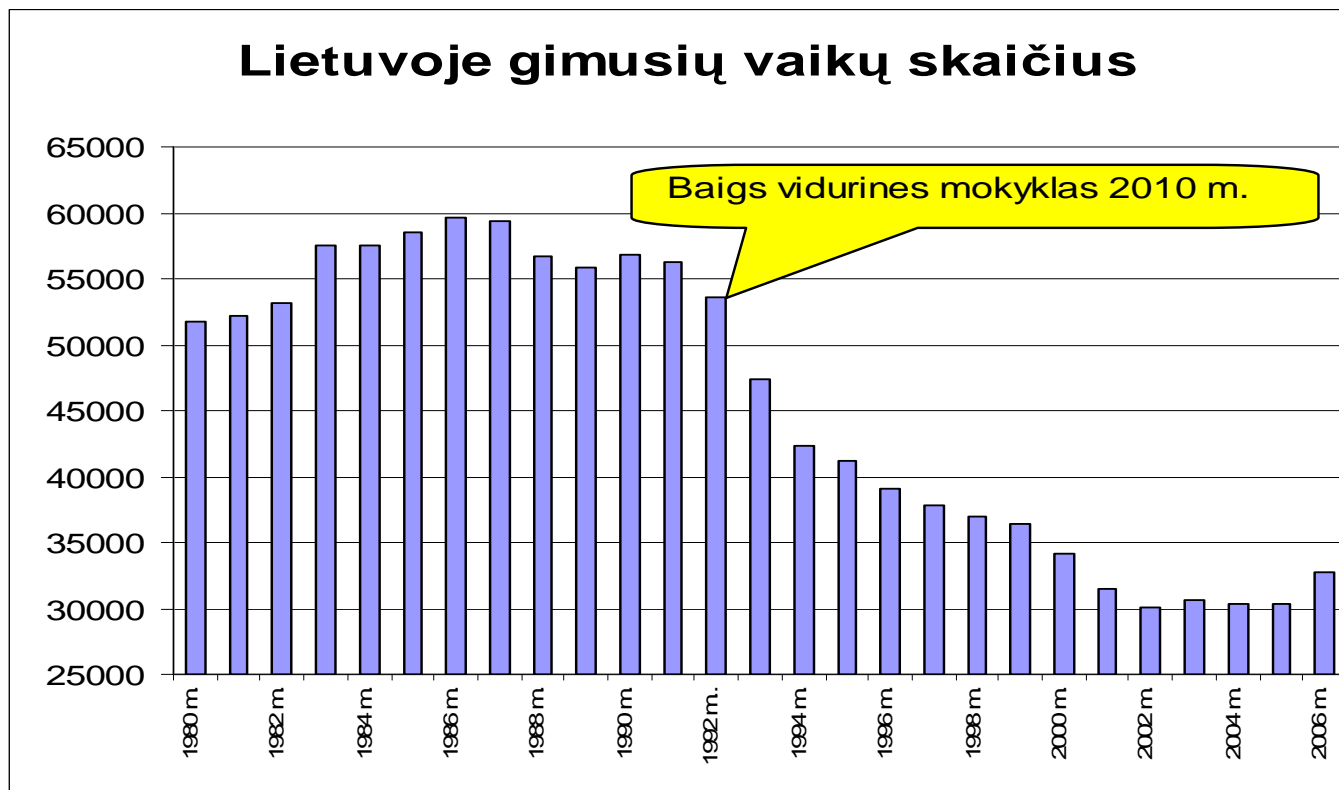
- Naujos pensijų formulės taikymas;
- Nacionalinės pensijos sukūrimas ir jos finansavimo šaltiniai;
- SODROS ir valstybinės biudžetų konsolidavimas, skolinimasis ir rezervų kūrimas;
- Valstybinių pensijų, kurios susijusios su profesine veikla, pertvarkymas.

LPK SOCIALINIO DRAUDIMO SISTEMA (3)

- SODROS deficito mažinimas per motinystės pašalpas:
 - Dabartinė situacija: tik pašalpos ir ilgas atostogų laikas;
 - Alternatyva: mažiau paskirstyti per SODROS biudžetą, derinti darbą ir pašalpas (pvz.: leisti dirbti 2 ar 3 metus metus gaunant 50% pašalpos dydį), mokesčių diferencijavimas, mažinti pašalpos gavėjų skaičių.
- SODROS deficitas: emigracijos ir imigracijos aspektai:
 - Atvykstančių verslininkų, tyrėjų ir jų šeimų ir kitų išsilavinusių asmenų darbo Lietuvoje skatinimas.

LPK SOCIALINIO DRAUDIMO SISTEMA (4)

- Ilgėjanti gyvenimo trukmė – mažėjantis gimstamumo lygis → spaudimas pensijų, sveikatos apsaugos ir soc. rūpybos sistemoms. Tendencija – greitai 4 dirbantys išlaikys 3 pensininkus.
- Priemonės skirtos šiai problemai spręsti:
 - ✓ Produktyvumo skatinimas;
 - ✓ Dalyvavimo darbo rinkoje skatinimas (išėjimas į pensiją turi būti galimybė, o ne privalomybė);
 - ✓ Europos pavertimas patrauklia vieta imigrantams (prognozuojamas darbo jėgos trūkumas 2050 m. – 100 mln. žmonių).
- Šaltinis: Project Europe 2030: A report of the reflection group on the future of Europe 2030

- Ar bus kam dirbti Lietuvos pramonėje, jeigu pačiu artimiausiu metu nebus pakeistas studijuojančiųjų į socialinius ir technologijos mokslus santykis?

LPK INVESTICIJOS (1)

- ❑ 1 mlrd. statybos montavimo darbų → 10.000 tiesioginių darbo vienetų
→ 0,5 mlrd. Lt biudžeto pajamų
- ❑ ES barometras: viso 25 440 mln. Lt. Europos struktūrinių fondų parama
- ❑ Deklaruoti išmokėjimai 4600 mln. Lt.

- ❑ Skirtų lėšų tarptautinis palyginimas pagal 2010.01.01 duomenis

	Sukontraktuota	Išmokėta (deklaruota)
Lietuva	40,3	14,7
Latvija	42,0	15,0
Estija	58,4	13,4

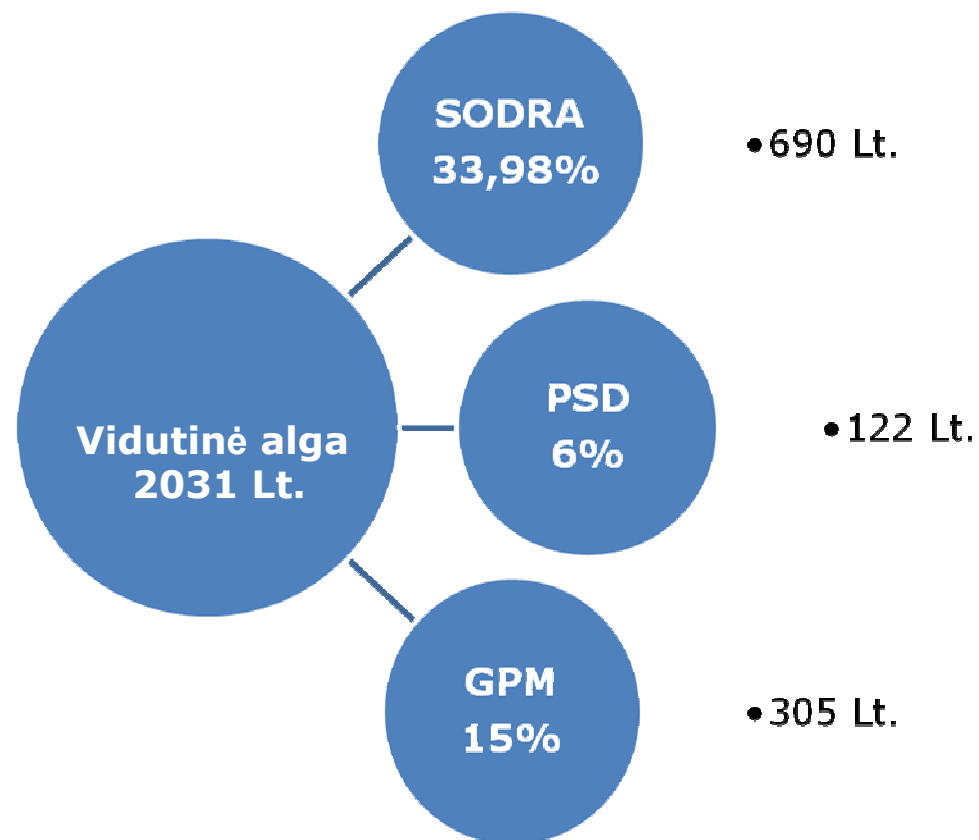
LPK INVESTICIJOS (2)

- ❑ Ne visos priemonės įgyvendinamos sėkmingai:
 - JESSICA → išmokėta EIF 515,9 mln. Lt.
 - JEREMIE → išmokėta EIF 725,0 mln. Lt.
 - Invest LT+ → 55,8 mln. Lt. → sutarčių 0
 - Meno inkubatoriai → 60 mln. Lt. → sutarčių 0
 - Bioskaidžios atliekos → 450 mln. Lt. → sutarčių 0
 - Slėniai

- ❑ Valstybės kontrolė: iš ekonomikos skatinimo plano verslo galimybėms išplėsti numatytų 2,1 mlrd. rinką pasiekė 155 mln. Lt.
- ❑ Administracinė našta verslui – iš 55 Saulėtekio komisijos siūlymų įgyvendinti 8

- ❑ TUI skatinimas → Vyriausybės prioritetas
- ❑ Vidinių investicijų skatinimas → mažesnis dėmesys (Lyderis LT rezervinis sąrašas, Visagino programa)

LPK DARBO VIETŲ KŪRIMAS

- Bendra biudžeto įplaukų suma:
 - Per mėnesį → 1117 Lt.;
 - Per metus → 13400 Lt.
- Bedarbių skaičiui sumažėjus 100 000 žmonių, metinės biudžeto pajamos padidėtų ~ 1,340 mlrd.

LPK ŠEŠĖLINĖ EKONOMIKA (1)

- Beveik 40 proc. šalies gyventojų praėjusiais metais yra gavę šešėlinių pajamų (šalt. LLRI)
- 2009 m. šešėlinė ekonomika sudarė apie 24 proc. BVP, 2010 m. padidės iki 27 proc.
- Veiksniai, turintys įtakos šešėlinės ekonomikos mastui:
 - Mokesčių dydis (mokesčių didinimas paaiškina apie pusę šešėlinės ekonomikos dinamikos);
 - Mokesčių reguliavimas (ypač darbo rinkos) ir mokesčių sistemos sudėtingumas;
 - Tradicija mokėti mokesčius (apibūdina apie 20% šešėlinės ekonomikos dydžio);
 - Baudžiamojo pobūdžio prevencinės priemonės (ribota įtaka šešėlinės ekonomikos mažinimui).

LPK ŠEŠĖLINĖ EKONOMIKA (2)

□ Šešėlinė ekonomika – degalai:

- Prieškrizinis vartojimas – 1,5 mln.t./metus;
 - Dabartinis vartojimas - 1,2 mln.t./metus.
 - Sumažėjimas – 300 tūkst. t., arba 360 mln. Litų.
- Biudžeto pajamų praradimai – 360 x 2 Lt. = 720 mln. Lt.
- Priežastys → vartojimo nuosmūkis bei pasienio prekyba

□ Šešėlinė ekonomika – tabakas:

- Vertinimas – apie 30% gaminių yra nelegalūs
- Biudžeto pajamų praradimas > 500 mln. Lt (akcizai ir PVM)

LPK ŠEŠĖLINĖ EKONOMIKA (3)

2007 m. – 2009 m. VMI administruojamo etilo alkoholio akcizo pajamos

Įmoku pavadinimas	2007 m. (mln. litų)	2008 m. (mln. litų)	2009 m. (mln. litų)	2009 m. ir 2007 m. palyginimas (mln. litų)	2009 m. ir 2008 m. palyginimas (mln. litų)
Akcizo už etilo alkoholi	722	697	547	-175	-150

Šaltinis: VMI akcizų administravimo skyriaus duomenys

2007 m. – 2009 m. etilo alkoholio (stiprių) alkoholinių gėrimų pardavimų kiekiai

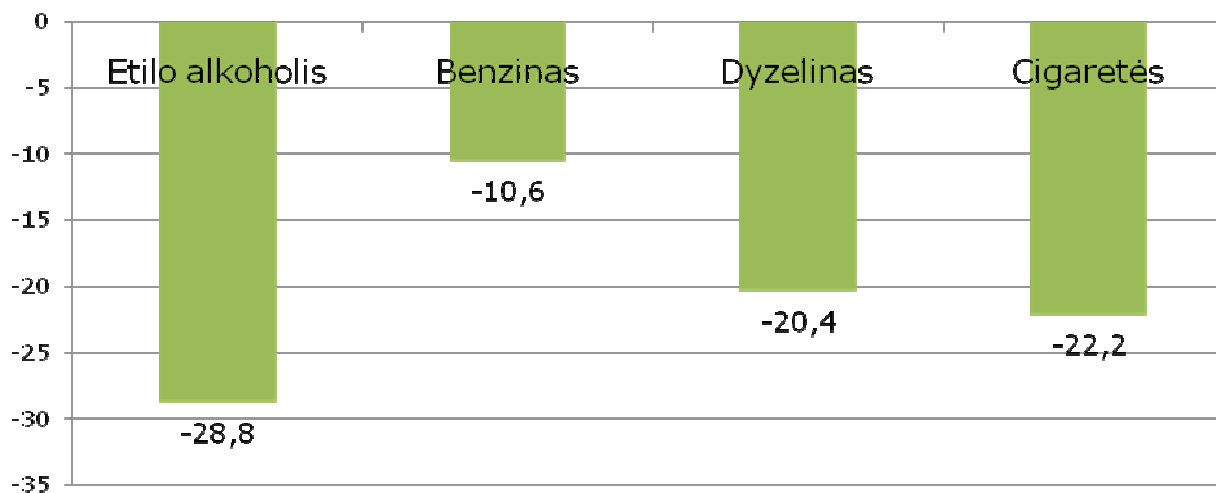
Produktas	2007 m. (mokestinis tarifas 3200 Lt/HPA)	2008 m. (mokestinis tarifas 3840 Lt/HPA)	2009 m. (mokestinis tarifas 4416 Lt/HPA)	2009 m. ir 2008 m. palyginimas (kiekis/%)	2009 m. ir 2007 m. palyginimas (kiekis/%)
Stiprūs alkoholiniai gėrimai (hektolitrais gryno alkoholio HPA)	209184	181248	123908	-57340/ -32%	-85276 / -41%

Šaltinis: VMI akcizų administravimo skyriaus duomenys

- Vertinimas: 30% šešėlinis verslas: įvežami spiritas, valikliai, naminė degtinė

LPK ŠEŠĖLINĖ EKONOMIKA (4)

Akcizo apimčių pokytis 2008-2009 m., %

- Akcizų, kurių pajamas valstybės biudžeto struktūroje 2010 m. 01-04 mėn. Sudarė 22,4%, gauta 168 647 tūkst. LTL arba 16,3% mažiau nei 2009 m. 01-04 mėn.

LPK MOKESTINĖ POLITIKA (1)

- Šiuo metu Finansų ministerija svarsto kelis galimus NT mokesčio variantus:
 - Apmokestinti NT nuo tam tikros vertės;
 - Apmokestinti NT nuo būsto ploto;
 - Apmokestinti tik antrąjį būstą.
- Siekiant užtikrinti, kad mokestį mokėtų tik labiau pasiturintys gyventojai, Finansų ministerija pateikia 5 lengvatų modelius pagrindiniam ar šeimos gyvenamajam būstui bei papildomas lengvatas poilsiui skirto (sodo nameliai, vasarnamiai, t.t.) ir ūkinės paskirties (garažui, svirnui, pirčiai, t.t.) turtui
- NT mokesčio tarifas gali siekti 0,3 – 1% nuo apmokestinamosios gyventojų turto dalies, o konkretų mokesčio tarifą nustatytų savivaldybių tarybos

LPK MOKESTINĖ POLITIKA (2)

- NT mokestis savivaldybių biudžetus papildytų labai nežymiai:
 - nepaisant to, kad pajamos iš NT mokesčio pateks į savivaldybių biudžetus, tačiau tuo pačiu metu savivaldybėms sumažės asignavimai iš valstybės biudžeto;
 - prognozuojamos NT mokesčio administravimo išlaidos (6–7 Lt) gerokai viršys vidutines mokesčių administravimo išlaidas (1,7 Lt).
- NT įsigyjamas iš pajamų, už kurias žmonės jau sumoka mokesčius → papildomas, dvigubas gyventojų apmokestinimas ekonomikos sunkmečio metu
- NT mokesčio įvedimas atbaidytų investicijas į statybos darbus, sumažintų NT plėtrą ir statybų apimtį, o tai statybų sektoriui, visai ekonomikai bei biudžeto pajamoms fiskaline prasme padarytų žymiai daugiau žalos nei atneštų naudos
- Įvesti NT mokestį ekonomikos sunkmečio metu, ypač atsižvelgiant į tai, kad mokestis palies labiausiai per krizę nukentėjusį statybų sektorių, nėra tikslinga ir per anksti
- Šiuo metu tikslinga spręsti esamų įstatymų trūkumus ir juos tobulinti, siekiant palengvinti situaciją visiems šiuo metu mokantiems NT mokestį. Vėliau, ekonomikai aiškiai atsigavus ir išsprendus esamus įstatymų trūkumus, NT mokesčio įvedimas yra įmanomas

LPK MOKESTINĖ POLITIKA (3)

- ❑ 2002 m. priimtas Pridėtinės vertės mokesčio (PVM) įstatymas, kuriuo uždrausta PVM atskaita už lengvuosius ir automobilio klasės visureigius;
- ❑ 2010 m. įsigaliojo nauja Gyventojų pajamų mokesčio (GPM) įstatymo redakcija, pagal kurią gyventojų pajamomis, gautomis natūra, yra pripažįstama ir nauda, kurią gyventojas gauna naudodamasis kitam asmeniui nuosavybės teise priklausančių automobiliu asmeniniais tikslais;
- ❑ Taigi:
 - Tas pats objektas apmokestinamas du kartus;
 - Didinama administracinė našta verslui;
 - Su mokesčio surinkimu susiję kaštai, įskaitant verslo kaštus, viršija valstybės gaunamą naudą iš mokesčio;
 - Stabdomas automobilių parko atnaujinimas bei su tuo susijusių ekologijos ir eismo saugumo klausimų sprendimas;
 - "Žalioji" automobilių mokestis kai kuriems automobiliams būtų trečiasis apmokestinimas.

LPK MOKESTINĖ POLITIKA (4)

□ Svarstomi mokesčiai

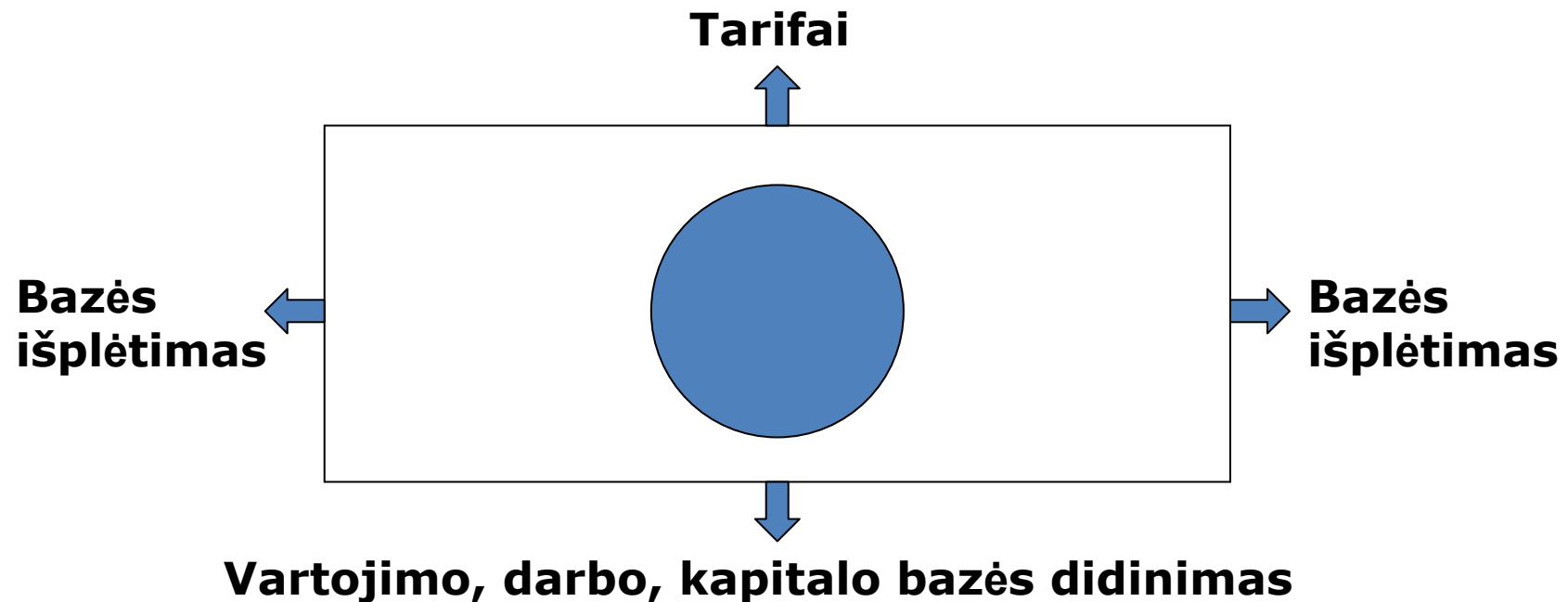
Mokestis	Nekilnojamo turto mokestis	Žalioji automobilio mokestis	Progresiniai mokesčiai (???)	Dyzelino akcizo didinimas
Pajamų prognozė	40-73 mln. Lt	100 mln. Lt	200-300 mln. Lt	???
Siūlymas	Apmokestinti nekilnojamąjį turtą, taikant vieną iš pasiūlytų penkių lengvatų gyvenamajam būstui	Įvesti automobilių mokestį	Įvesti diferencijuotą gyventojų pajamų mokesčio tarifą darbo ir kitoms pajamoms	

LPK KAŠTŲ “SPAUDIMAS” VARTOJIMO RINKAI BEI VERSLUI, YPAČ SVV

- Žaliavų ir energijos kainų augimas
 - Elektros energija → 10 ct/kwh;
 - Dujos → ~ 15-20%;
 - Vanduo Vilniuje → 50%;
 - Rekordinės kuro kainos;
 - Aukštos žaliavų kainos;
 - Jau padidinti mokesčiai 2009 m.

LPK MOKESTINĖ POLITIKA (5)

- ❑ Fiskalinė politika → Tarptautinis Valiutos Fondas
- ❑ Struktūrinės pertvarkos → Pasaulio Bankas
- ❑ Ekonomikos skatinimas (investicijos) ir verslo aplinka (plačiaja prasme) → Nacionalinės Vyriausybės

- ❑ Ekonominio aktyvumo didinimas → Vyriausybės ir pirmiausia Finansų Ministerijos didžiausio dėmesio sritis

LPK KONSOLIDAVIMO PRIEMONIŲ PRIORITETAJAI

- Ekonomikos augimas
- Šešėlinės ekonomikos mažinimas
- Viešųjų išlaidų taupymas ir racionalus naudojimas
- Mokesčių didinimas ir socialinių išmokų karpymas
– tik esant nepakankamam konsolidavimo efektui iš aukščiau minimų krypčių ir nepalankiom skolinimosi sąlygoms (pernelyg aukšti skolos aptarnavimo kaštai)

Ačiū už dėmesį